

O. P. Vlašić: „Psalmi Davidovi.“

Svezak II.

O. fra Marijan Jakovljević.

Teško je prevoditi sv. Pismo, osobito pjesničke i proročke knjige. Koliko rečenica, toliko zapletaja. A nama treba, da se ono čim prije prevede. Zato moramo biti zahvalni svakome, kogod to učini.

Evangelja nam je i Djela apostolska preveo pok. nadb. dr. Josip Stadler. Povjesne knjige St. Z. † Čebušnjak. No Proroci s pjesničkim knjigama St. Z. za nas su nijemi; još ne čujemo Apostola narodâ, do nas nijesu stigle u prevodu katoličke poslanice, narod ne može čitati porukâ i prijatnjâ Onoga, koji je „primus et novissimus, A et Ω, principium et finis“.

Dâ, imamo Daničićev prevod St. Z., ali samo protokanonskih knjiga; imamo i cijeli N. Z. preveden od Vuka Karadžića. Ne možemo ih dati narodu u ruke, jer nijesu istumačeni, a St. Z. se u mnogočemu razlikuje od Vulgate, osobito u prevodima. Ne smijemo zaboraviti ni našega Katančića ni Škarića. A komu oni mogu doći do ruku? Njihov jezik? Zastario!

Opet se počelo micati. Hvala pošt. i učenome o. Petru Vlašiću. Prvi se svojski zauzeo, da nam dadne iz St. Z., što je najpotrebitije: sv. Psalme. Preveo ih je već 68 i u dvije knjige protumačio. Da je kojom srećom preveo sve psalme, kratko ih razjasnio, učinio bi veliku zadužbinu narodu. Ovako je zadužio nas svećenike i niko mu ne će moći poreći njegove velike zasluge.

Mnogi se tuže na njegov jezik. Istina, u tumaču ima dosta toga, što ne odiše čistim narodnim govorom, ali prevodu se može malo gdje prigovarati. Pročitao sam oba sveska s kraja na kraj, prevod uspoređivao riječ po riječ s Vulg., LXX i jevrejskim izvorom. Tu i tamo se može zanovetati n. pr. što često uzima: mene, meni, mjesto me, si i t. d. Isto, što pridjeve meće iza imenica. Neka mnogi prije prorešetaju Daničića i Vuka, te onda predbacuju p. o. Vlašiću. Ne smetnimo ni toga s pameti, da smo mi svećenici navikli na latinsko sv. Pismo, te nam smeta, ako u prevodima premećemo riječi. Ne kažem, da je to dobro, nego da treba blaže prosuđivati. Neka zanovetači pokušaju sami prevesti samo jedan

psalam i neka ga dadnu tiskati, pa ćemo vidjeti, kako je lakše zanovetati nego pisati.

Ja se ne slažem ni s onim, što p. o. Petar Vlašić piše o „koloritu“ sv. Pisma. Za me nije kolorit sv. Pisma, ako dolaze pridjevi iza imenica, jer je to svojina semitskih jezika. U jevrejskom i arapskom jeziku mora pridjev stajati iza imenica, a tako i u aramejskom i sirsom s malom razlikom. Posvojne zamjenice ni ne mogu drukčije doći, jer se vežu uz imenice kao u talijanskom jeziku enklitične zamjenice uz infinitive n. pr. amarsi, vedersi, vederci. Ovo ne čini kolorita nego divna živahnost govora, pjesnički polet, obilje slika i jedrina misli.

Pregledajući prevod p. o. P. VI. bilježio sam, gdje je mogao biti dotjeraniji. Osobito sam uzeo pred oči II. svezak. To eto iznosim, da i drugi prosude i da se dadnu na što marljivije proučavanje sv. Pisma. Ne idem za tim, da mu budem sucem i rešetalom, nego da pokažem, kako bi bolje bilo. On se drži dobrih prevoda i vrsnih tumača. Ali i najboljim prevodiocima se koja omakne. Upalo mi je u oči, da on na mnogima mjestima drugim riječima prevodi Vulgatu, a drugim jevr. izvor, kao da hoće, da pokaže, kako se razlikuju. Nije toga trebalo, jer prevodioci i tumači moraju što više dovoditi u sklad.

Pred očima mi je najviše prevod s jevr. jezika. Samo se uz put obazirem na Vulgatin prevod. Zato i navodim po jevr. izvoru, te samo posebno spominjem LXX, gdje je sasvim drugi red n. pr. kod Jeremije. Pri ruci mi je Kittelovo izdanje „Biblia Hebraica“ 1909., Hetzenauerovo „Biblia Sacra V. E.“ 1914. i Lochovo „Vetus Testamentum Graece juxta LXX interpretes“. Od riječnika je Gesenijev jevr.-latinski 1832. i jevr.-njemački 1915. Arapski od Freytaga 1830. Hvala oo. Isusovcima u Sarajevu, koji mi najpripravnije posudiše ovaj riječnik.*)

* * *

Psalam 25/24 — 3. „smesti“, „bvš“. Ovaj glagol LXX stalno prevode: *αἰσχύνω, κατααἰσχύνω*. Samo Is. 24,28: *πρῶται*; Hos. 13,15 i Joel 1,17: *ἀναξήραει*; Deut. 25,11: *δίδυμος*. Glagol *bvš* dolazi u St. Z. koji stotinjak puta s izvedenim imenicama od njega.

* Prepisujući jevrejska slova latinicom držim se Gesenija-Kautzscha. ' = 'alef'; t = teth; ' = 'ain'; s = sade; h = heth; ś = śin; š = šin. Za tau mijesam uzeo drugog načina. — Arapski čitam na carigradski način, zato feta (fata) često puta čitam, e". Božje ime „Jhvh“ mećem bez samoglasnika, jer ga ne izgovaram, nego čitam kao i Jevreji. Glagole navodim samo korjenitim suglasnicima.

Znači: postidjeti se, posramiti se. Gdje LXX prevodi *ávaζηραει*, znači: osušiti, te čitaju: *jbš* mjesto *bvš*. U Deut. su uzeli pristojnu riječ mjesto prave, kao da bi mi rekli „dvonjci“ mjesto one riječi. Izajiju na onom mjestu čitaju: v ha^erah hall^ebanah úbôšah ha^homah = i raspasti će se opeka i pasti će zid, mjesto: v^eha^erah hall^ebanah úbôšah ha^hammah = i postidjet će se mjesec (bjelan) i posramit će se sunce (prižegač). Uz to su i sliku uklonili, jer bi morali prevesti: i postidjet će se opeka i posramit će se zid.

Pošt. prevodioca pometa: „confundor“. Ovaj glagol u kasnijoj latinštini znači: „sramiti se“, a ne samo: „smesti se“.

„Koji griješe navalice“, „habbog^eđim rêqam“, *bgd* = odmetnuti se, nevjeran biti. — *Rêqam* (od *rjq* u svim semitskim jezicima: izliti, isprazniti), znači: prazan. Prislovno znači: uludo, nizašto. Cijeli se 3. redak mora prevesti: „Jer se niko neće postidjeti, ko se u te uzda, postidjet će se, koji Te nizašto ostavljaju“, ili: „koji se nizašto od Tebe odmeću“.

5. „čekam“ „qivviti“. Glagoli *qvh* i *jhl* znače: čekati, pouzdano izdržavati. Sedamdesetorica prevode: *ἔμεινα, πέποιθα, ἐλπίζω* i slično. Negdje prevode *qvh* = *συνάγω*, ali je to drugo značenje istoga glagola. I u arap. jez. *qvh* znači: održati, snažan biti. Od toga u nas turska riječ: *kuvet* = snaga. Jevr. treba u psalmima većinom prevoditi: uzdati se.

6. „Koja je od vijeka“ *ki me'olam hemmah*. Ovo *hemmah* razumije se i o milosti i o milosrđu, te treba tako i prevesti, kao što to čine LXX i Vulgata.

14. „Prijazan je Gospod“ „sôd Jhvh“. *Svd*, arap. *s'd* i *svd*, znači pouzdan dogovor, sastanak, vijećanje. U arapskom: tiho šaputanje, ljubavni sastanak, uzdisanje, od čega riječ: *sevdah* i *sevdalinka*, „od teškoga *sevdaha*“ i slično. Pravo bi se prevelo: „Gospodin je prijatelj“ ili „prijateljski se druži“. U Vlg. stoji: „Firmamentum est Dominus“, LXX: *καταίωμα κυριος* = „Gospodin je uporište, ili: snaga“. LXX čitaju *jesod* mjesto *sôd*.

P. O. P. VI. objašnjuje ovu riječ na str. 314.: „znači razgovor. Ali znači također i stol, za kojim se jede i razgovara“. Navela su ga na to LXX svojim „*ἑδέσματα*“ = jela. Ali da nijesu čitala *s'ôd* mjesto *sôd*? Ili da ih nije zavelo: namtiq *sôd* = zaslađivali smo prijateljevanje, t. j. uzimali smo slatke zalogaje = „dulces cibos capiebamus“? Ovo će i biti. Zato se ne smije: *sôd* prevoditi: *stô*.

20. „jer se u Tebe uzdam“. *U tebe* znači: kod tebe, dok sam kraj tebe. Mora biti: „u Te se uzdam“. — Upada mi u oči,

da LXX glagol *hsh* prevode: *ἐπιζω* ili *πέποιθα*, a samo imenicu: *mhsh* = *σκηπή, βοηθός, καταφυγή*. A tako i drugi prevodioci. Glagol *hsh* znači: uteći se nekome; povjeriti se nekome. U ovom retku vrlo dobro pristaje: utječem se.

17. „Raširi stisnuto srce moje“. U nas: „stisnuto srce“ znači čovjeka tjesnogrudna, škrtu. Mogao je mirne duše prevesti s Vlg.: „pomnožili su se jadi moga srca“ usprkos svim nagađanjima i naganjanjima oko: „sarôth l'ebabi hirhibû“. Ako mu je do toga stalo, da ostane uz one, koji „hirhib“ čitaju i prevode: „raširi“, onda mora prevesti: „oslobodi moje srce od tjeskoba; „ukloni tjeskobe moga srca“.

Psalam 25/26. — 9. „s bezbožnicima“, „hattâ'im“ = grijesnicima. „Krvopioć“ bolje: *krvopija*.

Psalam 27/26. — 10. Druga je polovica kitice u 3. licu.

Psalam 28/27. — 1. „ne oglušiš se mene“. Da nije tiskarska pogriješka „mene“ mjesto „meni“? Inače nije hrvatski. Ovde dolazi riječ: *sûr*. Njom često označuju Boga, a znači: *stijena*. Prevode je: oslon, zaklonište, utočište, kula, tvrđava. Ja bih ovde (i gotovo svagdje, gdje označuje Boga) preveo: *stijena*, te bi cijela kitica glasila:

K tebi, Gospodine, vapim;

Stijeno moja, ne budi mi nijema;

*jer ako mi se oglušiš (zanimješ, zašutiš)

to (ti) postah kao oni, koji odoše u grob!*

ili: „*jer da ne ušutiš i ja ne postanem kao oni, koji odoše u grob!“*

2. Ova se kitica mora s gornjom skititi i prevesti: „Čuj glas moje molitve, kada ti zapomažem, kada dignem (pružim) svoje ruke k tvome svetom hramu“. Napominjem, da jevr. *šv'* znači: *jaukati tražeć pomoć, vapiti za pomoć, a jš'* priteći u pomoć, izbaviti. I u nas se rekne: pomagati, zapomagati = vikati za pomoć, *jaukati* u nevolji. N. pr.: Stoji ga pomaganje; šta si zapomagao?

3. „koji govore mirno s bližnjima“ — „dobré šalôm 'im re'êhem, v'ra'ah bilbabam“ odgovara našem: „na jeziku med, a u srcu jed“. Pravije bi se prevelo: „koji govore s bližnjima o miru, a u srcu im je zloba“, = kojim je, dok govore s bližnjima, na jeziku med, a u srcu jed.

7. Kamo: Jhvh = Gospodin?

9. Str. 44.: „(ra'am = pasti)“ Bit će tiskarska pogriješka, jer *ra'am* znači: *tutnjiti, galamiti, bućati, grmiti. Ra'ah* = *pâsti*,

kao i u arapskom, od čega i u nas: mera, meraja = ispaša, ravnica; marha ili marva = stoka.

Ps. 29/28. — 1. „prinesite Gospodu mlade kozličće“ — „afferte Domino filios arietum“. — Šta je *aries*, 'ajil? U nas je: *ovan*; „b^enê ajil“ = filii arietis = *janje*; mladi ovan. *Kozličću* mi kažemo: *jare*.

9. „Glas Gospodnji vitla hrastovima“. „Qôl Jhvh j^ehôle 'ajjaloth“. Pošao je za Duhmom i Schlögelom, te nabraja tri razloga. Treći je: „oni koji čitaju ajalot na muci su, kako da prevedu glagol te da protumače, što sve to znači“.

Pustimo na stranu *ajalot* (ja ga čitam s drugim prevodiocima 'ajjaloth = košuta ili srna), i vidimo jeli taj glagol *hjl* tako strašan, da ga ne možemo lijepo prevesti. Dolazi dvaput u 8. kitici: „qôl Jhvh *ja^hil* midbar, *ja^hil* Jhvh midbar Qadeš“. *Hjl* kao i *hól* znači *vrtnju*, *kretnju*. On znači previjanje od bola, od muke, od straha, osobito previjanje i grčenje kod radanja. Vidi Is. 13,8., 26,17., 54,1., 66,8; Jer. 4,31.; — previjati se od muke, od straha: Is. 23,5., Jer. 4,19., 5,3. U hif. znači: utjerati u strah, učiniti, da se od muke trese, od straha dršće, od bolova se previja, stenje i ječi. U 8. kitici je hif. U 9. je pil. i znači: rađati previjajuć se u bolovima, učiniti, da od muke ili straha rodi, ili pobaci. Ogledajmo, kako se da lijepo prevesti i 8. i 9. kitica.

8. Gospodnji glas natjera, da se pustinja trese,
Gospodin učini, da se trese pustinja Kadeš.

9. Gospodnji glas učini, da srne od muke pobacuju, i da
šume ogole.

Ili još kraće i ljepše: Gospodin grmi, da se pustinja trese,
Gospodin učini, da se trese pustinja Kadeš;
Gospodin grmi, da od muke srne pobacuju,
i da šume ogole.

Ps. 30/29. — 4. „Gospode izveo si iz groba dušu moju“. „Jhvh he^elita min še^ol našî“. — O. P. VI. prevodi „šeol“ negdje *pakao*, a negdje *grob*. Čebušnjik: carstvo smrtno, carstvo pokojničko, a i *pakao*. No ne bi smjeli prevoditi nigdje *pakao*. U jevr. se uz *šeol* spominje i 'abadôn, i ova bi riječ prije odgovarala: *pakao*, jer znači: *propast*, osobito, kada stoji usporedo sa: *šeol*. Ne ide ni da se prevodi: *grob*. Pošt. će prevodioc kao dogmatičar dopustiti, kako nije umjesno preveo ps. 16/15,10.: „Jer nećeš ostaviti duše moje u paklu, niti ćeš dati, da Sveti tvoj vidi truhlost“. Pravdat će se, da on ne misli na *pakao*, kako mi danas

tu riječ razumijemo. Ali kako će vjernici razumjeti? Svi znamo, da su Jevreji riječju *šeol* označivali ono, što Grci *hadom*. To je općenito ime mjestu pokojničkih duša.

Nema druge, nego uzeti riječ *had*, *šeol* ili opisivati. U glagolskom misalu stoji: *ad*; u katekizmu: *pretpakao*, a u pjesmi: „U se vrijeme godišta“ *limb*; ali obadvije ove riječi ne odgovaraju potpuno *šeolu*. Možemo prevoditi: smrtno carstvo, podzemlje, krilo-smrti ili smrtno krilo, stan mrtvih. Ja bih uzeo: smrtno krilo, smrtno carstvo, smrtni stan.

A koliko bi se puta moglo prevesti narodnom riječju: otišao *na onaj svijet*, preselio se *na onaj svijet*; dakle: *onaj svijet!* Uzmimo samo 1 Melakim 2₆: v^easita k^ehokmateka v^elô' tôred šêbathô b^ešalôm š'ôl, „i učinit ćeš po svojoj mudrosti, i nećeš dati, da se mirno preseli na *onaj svijet*“. Isto i u 9. retku.

Ps. 31/30. — 12. Ovde prevodioc izmiče zamršenu pjesničkomgovoru. Preveo je: „Množini neprijatelja svojih postadoh posmijeh, susjedima svojim na dosadu, znancima svojim strašilo“. Jevrejski:

Mikkol šôreraj hajithî h^erpah, v^eliškenaj m^eod,
ûfaħad limjuda'aj, rô'aj bahus nad^edu mimmenni.

a) Od silnih svojih neprijatelja postadoh i svojim susjedima na veliku sramotu; i strahotom svojim znancima; kad me vide na putu, bježe od mene.

b) Uz sve svoje neprijatelje itd.;

c) Kraj svih (ili tolikih) svojih neprijatelja itd. — Ovako se pogotovo mora Vlg. prevesti.

14. „Slušam grdnju od mnogih, koji su okolo mene,

jer se dogovaraju na me, misle isčupati dušu moju“.

Izvornik: kî šama'tî dibbath rabbîm

magôr missabîb,

b^ehivvas^edam jahad 'alaj,

laqaħath nafši zamamû.

Ono: *magôr missabîb* preveo bi drukčije p. o. P. Vl., da je pogledao Jer. 6₂₅., 20₃., 20₁₀. (gdje dolaze uprav prva dva gornja retka) i 49₂₉. (LXX 30₂₉). Vulgata prevodi: „pavor in circuitu“, „pavorem undique“, „formidinem undique“. A Jer. 20₁₀. gdje su ona dva prva retka: „Audiivi enim contumelias multorum et terrorem in circuitu“. LXX prevode izvodeć od *gvr* = nastaniti se; samo 49₂₉ (30₂₉) „ἀπόλειαν κικλόθεν“. Ovu kiticu treba ovako prevesti: „Jer slušam grdnju mnogih,

strahovanje oda svuda,
dok se zajednički o meni dogovaraju,
kako bi mi životu doskočili (dušu iščupali).

21. Bilo bi bolje: „Sakrivaš ih pod svoje okrilje,
da ih se ljudi ne dokopaju;
zaklanjaš ih u šatoru,
neka ih jezici ne napadaju“.

Tako se može i Vlg. prevesti. Mjesto „dokopaju“ može se uzeti: „udare“, a „a contradictione liugarum“ odgovara jevr.: „merib lešonôth“. Rib nije samo svada, nego i napadanje.

23. „kad bijah izvan sebe“ „b'ħafzi“ = u svojoj mucij, od straha. — „molitveni glas“ „qól tah'nûnaj = glas moje skrušene molitve, kad sam se skrušeno molio, uzdisao; ili: moj skrušeni glas.

Ps. 34/33. -- 3. „U Gospodu će se slaviti duša moja“. Zašto u Gospodu? Bolje je: „Moja će se duša hvaliti, dičiti Gospodinom“.

6. „prosvjetljuju se“ „naharû“, pravije: sja od radosti, sinut će od veselja.

22. „bit će kažnjeni“. Pravo prevedeno, ali uklonjeno nakiće. Vlg. „delinquent“; LXX: *πλημμελήσουσι*. Zašto? Jer u jevr. stoji: „aşam“ = a) zadužiti se, skriviti; b) odužiti se, platiti i krivicu okajati, otpaštati (orati i pobrnati). I mi reknemo: platit ćeš ti to! — Treba prevesti: „i koji mrze na pravednika, platit će“. Tako i r. 23. mjesto: „neće se prevariti“, treba da bude: „neće se kajati“.

Ps. 35/34. — 15. i 16. redak:

ûb'eşal'i şam'êhû v'e'n'eşafû
ne'eşfû 'alaj nekîm v'elô' jada'thî
qar'e'û v'elô' dammû
b'ħanfê la'agê ma'og
ħaroq 'alaj şinnêmô. =

A oni se raduju, ako panem, te se slete,
slete se na me udarajuć, a ja ne razumijem,
kidaju (viču?) i neće da prestanu;
uz porugljivu krivljavinu bezbožnikâ
stojih škripa njihovih zuba na me.

Znam, da ima, koji „la'agê ma'og“ prevode: *čankoliz*, te se utječu i Mel. (3 Kr.) 17,12. i Talmudu. I. Mel. 17,12: „im ješli ma'og“ = „ako imam kruščić, kolačić“. A Talmud, „lešan 'ugah = sermo placentae, sermo scurrilis. Dvojim dali je Talmud pogodio.

a) *la'ag* znači: govoriti krnjeć, nagrđujuć riječi, kriveć lice. Arap. *le'adže* = commotus in pectore; III. auxit res (loquendo); *legaze* = immutavit, detorsit rem; IV. involvit mentem, obscurum reddidit sermonem; *lehadže* = II. aliter nuntiavit.

b) „*ma'og*“ izvode od: 'ug ('vg), arap.: 'adž ('vdž) = savijen, uvijen; od čega: *kolač*. Arap.: 'adže, 'avdž, ma'adž = okrenuti; te'vidž = sageti, iskriviti; IX.: kriv, naget, naheren. Mislim dakle, da „*lešan 'ugah*“ znači: uvijen, dvoličan govor. A da „*ma'og*“ znači i *kolač* i uvijen, nikakovo čudo, jer i mi jednom riječju često dvoje označujemo. Imamo lijep primjer u riječi: *torta* = vrsta kolača, od lat.: torqueo, tortus; tal.: torto = kriv.

20. Ne znam, morali se napustiti prevod Sedamdeset. i Vlg. LXX prevode: 'επ' οργη [γης λαλουντες]; Vlg.: „et in iracundia terrae loquentes“, što p. o. P. VI. prenaša: „te poput srditih svjetskih ljudi“.

1. Nije pouzdana tvrdnja, da LXX čitaju: *rogez* mjesto: *rig'e*. Riječ: *rg'* znači dvoje s glave protivno: a) kretati se, nemir, uzbuđenje, obijest. V. Is. 51,15. Jer. 31,35. Job 26,12. (drugi ovo prevode prema b). Ima dosta glagola od ovog korijena (*rg* i *r'*): *rg'*, *rgz*, *rgš*; arap.: *rdž*, *rdžb*, *rdžd*, *rdžz*, *rdžs*, *rdž'*, a svi znače: kretanju, nemir, uzbuđenje. b) mirovati. Tako gotovo svi prevode ovo mjesto, i neki Job 26,12.

2. Vjerojatno je, da su LXX čitala: *rg'*, a ne: *rogez*, i prevela: 'οργη, što im je i zvukom odgovaralo. Šta su dakle Sedamdesetorica razumjela: 'επ' οργη γης λαλουντες, i Vlg: et in iracundia terrae loquentes? = uz, povrh uznemirivanja, bunjenja po zemlji. 20. se dakle redak može prevesti: „Jer mi ne govore o miru, i uz bune po zemlji (lažne) govore smišljaju“, ili vjernije: „jer mi ne govore o miru, nego o bunama po zemlji govoreć, smišljaju laži (idu da zavaraju)“. — Nema dakle ni spomena o kakovim svjetskim srditim ljudima.

Ps. 36/35. — 2. i 3. kitica. Dok pošt. prevodioc spominje zamršenost 3. kitice i nesklad prevodilaca, ničim ne opravdava zašto prevodi 2. kiticu drukčije, nego je u izvorniku. Samo je natuknuo, da sa Schlögelom čita: *libo* mjesto: *libbi*. Kao da LXX, sv. Jeronim i neki rukopisi ne čitaju: *libbó*. Ove dvije kitice glase u izvorniku:

2. n^eum peša^c laraša^c b^eqereb libbi^c
'ên paḥad 'elohim l^eneged 'ênâv,

3. kî heh^elîq 'elâv b^eenâv
limso' 'avonô lišno.

Prvi redak čitaju LXX: ne'um poše^a liršo^a b^eqereb libbô. Ostanimo kod današnjega čitanja, no uzmimo *libbô* mjesto *libbî*, kad tako imaju i neki rukopisi i sv. Jeronim. Razjasnimo najprije neke riječi!

a) „n^eum“ će biti po svoj prilici partic. pass constr. od *na'ûm*; prevode: veli, kaže, riječ, govor. Dolazi od korjena n'm; arap.: n'm, nmm (da nije isti korijen kao i *animus*, *ανεμος*?). Znači šapat, tihi šum, kod pjesnika: nadahnuće, zanos.

b) pahad 'elohim uzimaju za „strah Božji“, te se jedino ovdje nalazi u ovome značenju, a po LXX i Vlg. još u ps. 119/118,20: „confige timore tuo carnes meas“. Tako neki i Gen. 31,42., 53. Ne znam, da li se igdje mora uzeti za timor, strah kao krjepost, nego: strahota, strašenje, prepast, prepadanje. Strah Božji = jirath Jhvh i 'elohim. Zavirimo u jevr. izvornik ps. 119,20: „šamar mippahd^eka b^ešari“ = „od straha pred tobom obuze mi jeza tijelo“.

c) l^eneged 'enâv = pred njegovim očima, pred njim, ali više, kao da se ispriječilo, stalo pred njim, dok b^eenâv znači: u očima, pred oči, pred očima, pretstavljajuć, gledajuć.

d) kî je prvotno bila pokazna čestica, a onda: da, jer; ako je naglašeno: dà; tà; uistinu.

e) heh^elîq je hif. perf. od hlq. Znači dvoje; α) arap. het blaže = strići, šišati; u arap. oštro het = stvoriti (u nas poznata riječ: dragi halik = dragi Stvoritelj); u jevr. = dijeliti; β) samo s oštrim hetom u arap. jeziku = biti gladak; o sreću = lukavo, himbeno; zato i prevode LXX: *εδόλωσεν*; mi reknemo slično: nema dlake na jeziku, ne zapinje mu u grlu. U hif. = učiniti glatkim, prikazati glatkim, lakim. Prevodi: umiljavati se, laskati. Uzet ćemo u pravom značenju.

f) mašâ' = poći za rukom, uspjeti, pogoditi; doći, stići nekamo; a onda istom: naći. (Kao i naše naći, lat. invenire = naići = doći na, a onda naći, finden).

Još da napomenem koju o međusobnoj vezi riječi! „n^eum peša^a“ može značiti: a) riječ, ponuka zloće = zloća nuka, govori; b) opaka riječ, opak nagovor. Ako uzmemo prvo, tada: n^eum peša^a laraša^a znači: zloća, opačina nuka, govori bezbožniku; ako drugo = opaka je riječ u bezbožnika = bezbožnik opako govori. Kako sam razložio, mogli bi prevesti:

- a) 2. Opačina šapće, govori bezbožniku u (njegovu) srcu, nema strahote Božje (od Boga) njemu pred očima (koja bi mu prijetila),
3. jer čini mu glatkim, lakim (prikazuje, da je lako) u njegovim očima
postići svoje zlo, mrziti.

Po našu: Opačina govori bezbožniku u (njegovu) srcu: nema ništa strašna pred njim od Boga; jer mu prikazuje u očima, da će lako (glatko) postići svoje zlo, mržnju.

- b) 2. Bezbožnik opako govori u svome srcu (u sebi): da nema ništa strašna pred njim od Boga;
3. tä sam sebi prikazuje, da će lako postići svoje zlo, mržnju.

Redak 5.: »stoji na putu ne dobrom«. To Hrvat neće reći! »Stoji na zlu putu, na putu koji nije dobar, na krivom putu, udario je po zlu putu, zastranio je«.

7. Tumačenje p. prevodioca, da »el« znači: visok, nije pravo. El = jaki, Bog. Svojina je jevrejskoga jezika, da dodaju riječi: 'el i 'elohim, ako žele, da označe jakost, moć, veličinu. Zato haré 'el i 'elohim = Božje gore, visoke gore. Tako i mi kažemo: Božja duša = dobričina; Božja strahota = vrlo strašno; milota od Boga = premilo, prekrasno.

Ps. 37/36. — 1. »Nemoj zavidati«, »'al tithar« = ne zagrijavaš se. 31. »stopala«, bolje: koraci, kada stupa, koraca.

Ps. 38/37. — 3. »Jer me strijele tvoje postrijeliše«, Ako nije tiskarska pogriješka (u Vlg. prevodu: prostrijeliše), onda je nagrda hrv. jezika. Ne kaže se poubijati čovjeka, poklati ovcu; uz ovakove glagole dolaze objekti u množini ili kolektivne imenice. Inače se mora uzeti drugi glagol.

8. »Jer su boci moji puni opsjena«, »kí k^esalaj mal^e'ú niqleh«, »'óti ἡ ψυχὴ μου ἐπλήσθη ἐμπαιγμῶν«; »quia lumbi mei impleti sunt illusionibus«. — Da bismo razumjeli LXX i Vulg., a time i p. o. P. VI., i tako došli do pravoga značenja, moramo pretresti jevr. izvor.

1. *kesel* znači: »lumborum musculi interni prope renes, *ψοαι, ψοαι* ... Dein viscera, ilia«. Ges. 1832. — »Lende, die inneren fetten Lendenmuskeln in der Gegend der Nieren...« Ges. 1915.

2. *nigleh*; α) od *qlh* = peći na vatri; nif.: upaljen, izgorio, gori od vatre. β) *qlh* = qll, nif.: prezren, neznatan, flocci, parvipensus. Ovo uzimaju LXX, a po njima Vlg.

3. Da *ἐμπαιγμός* i „illusio“ znači: prezir, pogrda, ruganje, najbolje će nas uvjeriti Mat. 27, 29., 31., 42.; Marko 15, 20., 31.; Luka 22, 63., 23, 11., 36. — Ili Sedamdesetorici ili prepisivačima nije išlo u glavu, da su bokovi (utroba) puni pogrda, zato su uzeli *ψυχή* mjesto *ψοιαι*. A moglo se dogoditi, da su prepisivači zamijenili *ψοιαι* ili *ψοιαι* radi zvuka. Jer je u kasnijoj grštini (kao i u novoj) *ψοιαι* izgovarano *psie*. Ali ovome ne vjerujem, već držim, da su LXX prevela po smislu: utroba, nutrina = duša. *Mal'û* = napunili su se, nasitili se, siti su: P. o. P. VI. uzima riječ: *illusio* u današnjem značenju = obmana, opsjena, varka, a to je daleko od pravoga značenja ove riječi u sv. Pismu. Mora se prevesti: „utroba mi je sva (= puna) u vatri (ili gori od vatre), ili: ja sam sit pogrda“. A s opsjenama nemamo ovdje ništa.

9. „ričem“ (tako i Daničić) = „šá'agtî“: ručim, ječim. Vo riče, lav ruči (ne kao Daničić: riče), bolesnik ječi ili ruči. Narod veli: stoji ga ruka kao ubodenika. — Pošt. prevodioc ne može, da razumije, zašto bi se prevodilo: „više nego lavica ruči“ mjesto: „jeka moga srca“? Jer se nejasno čini: *minnah^amath libbî*, pa misle, da je pravije: *labî* nego *libbî*. Prevodi čitaju: *libbî*, te i mi ostanimo pri tome!

2. I jevr. i Vlg. isto kažu. Mjesto: „neprijatelji su mi“ i Vlg. „kleveću me“ sasvim bi lijepo pristajalo: „udaraju na me“.

Ps. 39/38. — 2. „uzdu“ „*custodia* (*φύλαξη*) po izvorniku baš „uzda“ *mahesom*“ — Eh, nije brate! *Mahsom* (a ne *mahesom*) znači krošnjicu, košaricu, što se meće volovima na gubicu. Mi kažemo: neka metne brnjicu na usta. Ali brnjica kao ni uzda nije *mahsom*.

4. Kamo: *dibbarti bilšoni*? Da nije pomršeno radi pjesničke mjere? Kittel samo napominje, da je 4.—6. retka mjera nepoznata, ali ne meće ni svoje dl. mtr. c. = *delendum metri causa*.

5. „svrhu moju“ „*finem meum*“ „*qîšsi*“ = moj konac, kraj, svršetak. Isto i LXX: *περάς μου*, a ne: *τελος μου*.

12. Pravije: Karajuć radi zloće, biješ čovjeka,
i daješ, da mu se kao od moljca raspame njegovó milje
(uživanje).

14. „Prestani me karati“ „haša' mimmenni“ = odvрати se od mene, skini s mene svoje oči, prodi me se. Vlg: „oprosti mi“ pravije: pusti me, prodi me se“.

Ps. 40/39. — 3. „iz jame, koja buči“ (i Daničić) „mibbôr ša'ôn“ = iz jame treska, t. j. u koju tresnuh, upadoh. Ili: iz strahovite jame, iz strašne propasti.

5. Pravije: „Sretna čovjeka, koji uzima Gospodina sebi za uzdanicu, a ne ogleda se za oholicama i onima, koji se priklanjaju laži (idolima?)“.

6. Vjernije: „Ti si Gospodine, moj Bože, učinio silu svojih čudesa i nauma o nama;

Tebi nema premca!

Da to razglasim i pripovjedim?

toliko ih je, da se ne da kazati.

ili *namnožila su se, da se ne da kazati.*

16. „Dà, ostali zabušeni od smetnje svoje“, „jašommû 'al 'eqeb boštam“. Šmm = snebivati se, zapanjiti se. — Mi se od čuda snebivamo, zapanjimo; od straha zanijemimo, zamremo ili umremo; videć strahovito zlo, opustošenje, snebivamo se nad tim ili ostanemo zapanjeni; od rugla i sramote propadamo u zemlju ili zanijemimo. Sve se ovo rekne jevrejski: *šamam*. Zato se gornji redak mora prevesti: „Propali u zemlju od sramote, ili: zanijemili od sramote.“

Ps. 41/40. — 5. Mislim, da 5. i 6. redak čine jednu kiticu, te se može prevesti:

5. Ja vičem: „smiluj mi se Gospodine,

daj zdravlje mojoj duši, jer sam ti sagriješio!“

6. Moji neprijatelji dovikuju: „zlo me snašlo!

kad će umrijeti i trag mu se zamesti?“

Mjesto: *vičem* i *dovikuju* može stajati: *velim, vele*. Isto „trag mu se zamesti“ doslovice: „ime mu se zamesti“ = spomen mu se zamesti.

(Svršit će se.)

